

TÜRKİYE'DE GENÇLİK SORUNLARININ PSİKOLOJİK BOYUTU

Suavi TUNCAY*

ÖZET

Gençlik, bütün sosyolojik kurumların üzerinde durduğu ve ilgi alanı oluşturduğu popülasyon ölçeğidir. Gençlik, nüfus hareketleri içinde demografik açıdan oluşan sorunların odak noktasına çekilerek; enerjilerinin saplantı biçimine dönüştürülmesi ve ideolojik çerçeve içine alınması, yani yıkıcı ve bölücü yasadışı faaliyetlere ve illegal örgütlere katılma eğilimi göstermesi yerine, yepyeni oluş ve olgulara yönelik entegre sevgi ve üretim süreçlerine yönlendirilebilmesi bu kesimin psikolojik sorun olmaktan ziyade, gençlik sorunlarının psikolojik boyutu önem taşımaktadır. Ruhsal açıdan sosyalizasyon süreci dışında kaldığı takdirde; gençlik, yüksek idealler yerine, insanlara karışmaktan hoşlanmayan, çaresizlik içindeki ruhsal yapılarıyla kırılcılık, agresiflik, şiddet ve vahşet gibi görüntüler geliştirmekte siyasal ve sosyal entegrasyon, patolojik mantık kurgularıyla çağın hastalığı biçimine dönüşebilmektedir. Oysa, gençlik gibi tüm ulusa ait enerji yüklü önemli bir kaynağın daima korunması ve temiz tutulması gerekmektedir. İşte çağımızın bu hastalığı siyasal yabancılaştırma, psikolojik yalnızlaşma ve sosyolojik siddet örüntülerini içermektedir. Bu paradigmalardan bakıldığında; Türkiye'de gençlik sorunlarının analizi büyük önem taşımaktadır.

ABSTRACT

The youth is a population unit which all the sociological institutions focus on and are interested in. The problems of youth are considered as part of demographic problems caused by population movements. Instead of framing their dynamism into some ideological patterns and involving in some destructive, separatist, illegal actions and joining illegal organisations, they could be diverted to integrated enthusiasm and production process towards completely new formations and facts.

In case the youth remain psychologically out of the socialization process, they develop patterns of destruction, aggression, violence and savagery in their psychological mood in helplessness. So, political and social integration might turn into a disaster through some pathological fictions. Thus, the youth, dynamism-laden important source belonging to whole nation, should always be protected and refined.

This disaster includes political alienation, psychological seclusion and sociological violence patterns. Taking these paradigms into consideration, analysing the youth problems in Turkey is of great importance.

* Yrd. Doç. Dr. Muğla Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü

GİRİŞ

İnsan topluluklarını oluşturan bireylerin ayırt edici niteliklerini özerk bir bilim olan demografi incelemektedir. Demografik olayların sayısal yönü çağımızda her zamankinden daha çok önem taşımaktadır. Örneğin nüfus sayısının -nüfusun yaş ve cinsiyete, medeni duruma (evlilik oranları) doğum ve ölüm gibi- nicel yapısının, niteliksel değişikliklerini incelemek, biyolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel unsurların analizini konu edinen nitel demografi ile mümkün olabilmektedir.¹

Bu bağlamda demografinin konusunu nüfus ve yaşamsal olaylar oluşturmaktadır. Konumuz açısından bizi asıl ilgilendiren, nüfus incelemelerini içeren uygulamalara yönelik demografik incelemeler ile demografik olaylarla iktisadi ve sosyal olaylar arasındaki ilişkileri inceleyen İktisadi ve Sosyal Demografi konularıdır.² Belirli bölge /arazi üzerinde belirli bir zaman diliminde yaşayan fertlerin kitlesel miktarı, yaş, cinsiyet, medeni durum, doğum yeri, din, ana dil, okur-yazarlık eğitim derecesi, sakatlık vb. çeşitli niteliklerin (statik demografi) bilinmesi, alınacak olan sosyal, siyasal, ekonomik kararların isabetlik payını da arttıracaktır. Diğer yandan, gerek sayısal, gerekse nitelikler açısından oluşabilecek, doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve göç olayları vb. gibi değişikliklerin (dinamik demografi) yaşamsal olaylar olarak önemi bu kararların bilimsel yönünü de açığa çıkarabilecektir.

Demografi (Nüfus biliminin) ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal yaşam ile çok sıkı bir ilişkisi ve etkileşim boyutu vardır. Ancak, bütünüyle sosyal olay ve olgularda olduğu gibi; bu ilişki ve etkileşimin odak noktasında insan vardır. İşte bundan dolayıdır ki insanın davranışlarının, tepkilerinin temelinde yatan nedenlerin açığa çıkartılması gerekmektedir.

GENÇLİKLE İLGİLİ SOSYO PSİKOLOJİK ÖRÜNTÜLER

Gençlik gibi, insanın en dinamik, en ütöpik en romantik, en korkusuz, belki de en verimli döneminin incelenmesi; onun enerjik yapısından yararlanılması; adeta insanlık adına borçtur. Bu bağlamda gençlik, bütün sosyolojik kurumların (Eğitim, Aile, Din, Ekonomi, Siyaset) üzerinde durduğu ve ilgi alanı oluşturduğu popülasyon ölçөгüdür.

¹ Meydan Larousse, cilt: 5, s.152

² Koray BAŞOL, *Demografi*, Anadolu Matbaası, 1995, İzmir, s.2-3, Özer SERPER, *Türkiye Demografisi*, Filiz Kitabevi, 1978, İstanbul, s.2

Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu

Gençliğin, nüfus hareketleri içinde demografik açıdan oluşan (göç ve benzeri) sorunların içine çekilerek; aynı zamanda marjinal ve yasadışı sektörlerin etkisi ³ ile bir kısım öğrencinin üniversiteye gelmeden önce çevresi ve geldiği okullar itibariyle çeşitli ideolojilerle şartlandırılmış olması ⁴ kısacası, enerjilerinin saplantı biçimine dönüştürülmesi ve ideolojik çerçeve içine alınması mümkündür. Öğrencilerimizin yıkıcı ve bölücü yasadışı faaliyetlere ve illegal örgütlere katılma eğilimi göstermesi tek boyutlu bir olgu değildir. Gençlerimizin yepyeni oluş ve olgulara yönelik (bilgi teknolojisinin dostluğa ve dayanışmaya dönüştürülmesi) entegre sevgi ve üretim süreçlerine yönlendirilebilmesi ve bu kesimin psikolojik sorun olmaktan ziyade, gençlik sorunlarının psikolojik boyutu önem taşımaktadır.

Ruhsal açıdan sosyalizasyon (toplumsallaşma) süreci dışında kalındığı taktirde; gençlik yüksek idealler yerine, insanlara karışmaktan hoşlanmayan, çaresizlik içindeki psikolojik-ruhsal yapılarıyla kırıncılık, agresiflik, şiddet ve vahşet gibi örüntüler geliştirmekte siyasal ve sosyal entegrasyon patolojik mantık kurgularıyla çağın hastalığı biçimine dönüşebilmektedir.

İşte çağımızın bu hastalığı siyasal yabancılaşma psikolojik yalnızlaşma ve sosyolojik şiddet örüntülerini içermektedir. Bu paradigmalardan bakıldığında; Türkiye’de Gençlik sorunlarının analizi büyük bir önem taşımaktadır.

Bir ülkenin insan kaynaklarının yetiştirilmesi ve yeteneklerinin açığa çıkartılmasını sağlayan ana kurumların başında eğitim kurumları gelmekte; bu kurumların performansının ölçümü okullaşma oranı yanında yetiştirdiği insan gücüyle belirlenmektedir.

Aile, din, eğitim, iktisat ve siyaset kurumlarının sistematik bir biçimde işlevselliklerinin artırılması; birbirleri arasında kurulan ilişki ve etkileşim boyutlarının ulusal hedefler ve çağdaş dünya ölçeğinde örtüştürülmesi; eğitim kurumlarının pozitif katkılarıyla mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda toplumun tüm katmanlarının, algısal ürün bazında kavramsal birlikteliği eğitim süreçleriyle ilgili olup; kolektif davranış reflekslerini de içermektedir.

Konu bu açılardan ele alındığında insana yapılan yatırımın en önemli yatırım olduğu gerçeğini açığa çıkarmaktadır. Bunun içindir ki, insanın eğitimi doğuşundan ölümüne kadar bir süreci kapsamakta ve bir fonksiyonlar zinciri biçiminde gelişmektedir. Verimli ve başarılı hedeflere uygun bir eğitim sürecinden

³ Hüseyin FİLİZ, *Cumhurbaşkanlığının “Üniversite sorunları”, Raporu, 26 Mart, 2000, Ankara, s.117*

⁴ Sıddık YARMAN, *Cumhurbaşkanlığının “Üniversite sorunları”, Raporu, 26 Mart, 2000, Ankara, s.137*

Suavi TUNCAY

söz edebilmek için; hazırlık dönemi, planlama ve uygulama boyutlarının ayrı test edilebilmesi ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün bunlar için gereksinim duyulan araç-gereç, materyal ve bilgi teknolojisi yanında; motivasyonu yüksek, araştırma ve yönlendirme rollerini üstlenen eğitim-akademik kadro ile hedef kitle kabul edilen çocuk -gencin bu sürece katılımı ve fonksiyonelliğinin artırılması gerekmektedir.

Çocuğun dünyaya gelmesiyle ailede başlayan, ilk öğretimden lise ve üniversiteye kadar uzanan bu eğitim süreci zincirinin son halkası olan üniversiteler en dinamik kurumlar olduğundan; her zaman kamu oyunda tartışılan konuşulan kurumlar olma özelliğini de taşımışlardır.

Üniversitelerin yapı ve işleyişi yönünden homojenlik içinde bulunabilmesinin önkoşulu "sürekli bir model oluşturulabilme" olgusunda yatmaktadır. Ancak bu durumda bir "üniversite geleneği" gerçekleştirilebilir. Daha açık bir ifade ile "üniversiter zihniyet"in oluşması ve geleneğin kurulabilmesi için; asgari müştereklerde birleşmiş olması gerekmektedir.⁵

Oluşturulması öngörülen sürekli bir modelin içinde; geleceğimizi emanet edeceğimiz üniversite gençliği; üniversitelerimizin ilk ayağı ve en önemli kaynağı durumundadır. Zira, bilim adamlarımız başta, gerek siyasal ve gerekse bürokratik kadrolarımız bu kaynaktan beslenmektedir. Öğrenci denince aklımıza ilk gelen gençlik olduğundan bu kaynağın daima korunması ve temiz tutulması gerekmektedir. İşte bundan dolayıdır ki "öğrenci yada gençlik hareketleri" tek boyutlu ele alınamaz, bu durum başta üniversitelerimizi büyük bir sorumluluk altına almaktadır.

Çocuklarımıza yani gençlerimize nasıl davranacağımız, onları topluma nasıl hazırlayacağımız ve onlara nasıl sorumluluk vereceğimiz onlardan önce bizleri ilgilendirir. Gerek idari yönden gerekse felsefe olarak bu sınırsız kaynağın, enerjiye dönüştürülecek potansiyeli çok iyi değerlendirilmelidir.

Öğrencilerimizin, bize göre olumsuz olarak algıladığımız ve yorumladığımız davranışlarının ve tepkilerinin altında yatan nedenleri bütün bilim adamları ve üniversitelerimiz sebep-sonuç ilişkisi içinde analiz etmeli, irdeledikleri bu önemli konu üzerinde alternatif çözüm önerileri geliştirmelidir.

Bu bağlamda, 1967-1980 yılları arasında kamu oyunda geniş taraftar bulan adeta zihinsel süreçlerimizde çözümsüzlüğü pekiştiren-yada körükleyen "anarşi ile

⁵ Ramazan DEMİR, *Üniversitenin Bugünü ve Yarını*, Palme Yayıncılık, 2.baskı, s.2

birlikte anılmak" düşüncesi ve algılama boyutu mutlaka ortadan kaldırılmalı; gençlerimiz hiç de layık olmadıkları bu "zihinsel patolojik algılamalardan kurtarılmalı; olumlu bir kaynak oldukları yönünde toplumsal bilinç düzeyi oluşturulmalı; gençlerimiz de bu yönde motive edilmelidir.

GENÇLİK VE EĞİTİM PSİKOLOJİSİNİN ÖRTÜŞTÜRÜLMESİ

Eğitim bir noktada insan yetiştirme sanatıdır. Bunu üstlenen de aynı zamanda sanatçıdır. Ancak burada kurgulanan filmin hayal ya da ütopyadan bir farkı vardır. Gerçek bir yaşam öyküsünün örüntüleri söz konusudur. Onun için yönetmen ve oyuncular bilimsel verileri kullanmak durumundadır. Bilimsel veriler ders içeriklerinde temalandırılır .

Gençlik davranış modellerine atfedilecek program bütünlüğü içinde eğitim ve öğretim görmek durumundadır. Bir diğer husus ise teorik bilgilerin pratiğe dönüştürülmesi ve beklentilere yanıt vermesi sorunudur. Çünkü, “eğitim, edinilen bilgilerin hayata uygulanması sanatının kazanılmasıdır”⁶

Bu bağlamda gençliğin tanımlanması ve bu kaynağa ait bilgi ve bulguların toplanarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Gençlik, çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemini kapsayan; 12-15 yaş grupları arasındaki ergenlik gelişmesi ve ilk gençlik dönemi olarak devam eden biyolojik olarak genç denilen 15-25 yaş dilimindeki insanlardan oluşmaktadır.⁷ Ancak gençliği sadece belli yaşlar arasında kalan bir kitle olarak belirtemeyiz. Gençliği anlamak, tanımlamak ve gençlik sorunları ile ilgili çözümler üretmek; bu tanımlamalara yeni, biyolojik referansların dışında bakmamızı gerekli kılmaktadır.

Sinanoğlu ve Turan'a göre genç; "toplumsal olarak kimlik edinme sürecini yaşayan ve henüz toplumsal rolü belirlenme aşamasındaki bireydir"⁸ Bu tanım bizim için oldukça önemlidir. Zira, hem sosyolojik hem de psikolojik açılarından konumuzu daha geniş açılardan değerlendirebilmemize olanak vermektedir. Bir diğer tanım da konumuzun önemini desteklemektedir. "Gençlik çağı ergenlikle erişkin arasında yer alan cinsel olgunlaşma ve bedensel gelişme dönemidir. Ruhsal bakımından çalkantılı, duygusal, iniş çıkışları çok, davranışların çelişkili olduğu bir

⁶ A.N. Whitehead, Aktaran; M. Tınaz TİTİZ, Ezbersiz Eğitim “Yol Haritası”, Beyaz Yayınları, 1998, İstanbul, s.1

⁷ İlkay KASATURA, *Gençlik ve Bağımlılık*, Evrim Yayınevi, 1998, İstanbul, s.27 ; Atalay YÖRÜKOĞLU, *Öğrenciler, Öğretim Üyeleri, Anne ve Babalar Yönünden Gençliğin Eğitimi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1999, Ankara, s.244

⁸ S.O. SİNANOĞLU, R. TURAN, *Bilim İdeoloji ve Gençlik*, Kasem Ltd. Şti. 1997, İstanbul, s.8

çağdır"⁹ Bu tanımda görüldüğü gibi, yaş sınırlandırılmasının dışında, duyguların ve davranışların belirleyici olduğuna dikkat çekiliyor .

Bazı psikologlar (Holl 1904, Freud 1936, Ericson 1968) tarafından kabul gördüğü gibi, "gençlik; bocalama ve fırtınalar içinde geçen bir dönemdir" denilerek; insan ömrünün tümü içinde en önemli, hareketli ve enerjik bir dönemi olduğu belirtilmektedir.¹⁰

Toplumda kategorik bir ayrımı ifade eden gençlik, belki de en çok öğrenci statüsüyle karşımıza çıkmakta; bundan dolayı önemini belirginleştirmektedir. Aslında işçi, esnaf, köylü ve öğrenci gibi birçok ögeyi içinde taşıyan gençlik terimi; aynı zamanda kendine özgü sorunlar içermekte, bunlara da aile yapıları, çevre ve eğitim düzeylerinden kaynaklanan yetiştirme ve yetiştirilme biçim ve tarzları etki etmektedir.

Bu bağlamda sorunlara baktığımızda; gençliğin aynı zamanda sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal sistemden kaynaklanan kaygıları ve beklentileri olduğunu söyleyebiliriz. Zira ekonomik yetersizliklerin içinde bulunan, anne ve baba sevgisinden mahrum, hatta bölünmüş aile içinde yetişen eğitimi alamayan gençlerimizin ortak sorunları, öğrenci olabilme şansını yakalamış gençlik içinde de kabul görmektedir.

Sosyal devlet anlayışı bir yandan bu ortak sorunlara çözüm ararken; diğer yandan kalkınmanın temeli saydığımız üniversite gençliğine kaynak ve olanaklar aramak zorunda kalmaktadır.

Görüldüğü gibi gençlik üzerine söylenebilecek sorunların boyutları o kadar çok ki, bunları bu çalışmada ortaya koyabilmek; sınırlarımızı oldukça zorlamamızı gerektirmektedir.

Bundan dolayıdır ki, bu sorunları kategorik olarak ayırmak; ve sadece devletin katkısıyla çözümler üretmek oldukça zordur. Zira, çocuklarımızın eğitimi öncelikle aile içinde yani onların sıcak ilgi gösterildiği ortamda başlamakta; bu süreç okullarımızda devam etmektedir. Ancak gençliğin yetiştirilmesinde sadece okul ve aile kurumu eğitimi yetmemekte; onun çevresiyle birlikte eğitimi ve yaygın sosyalleştirilme sürecini içermektedir. Örneğin; köy, mahalle, sokak gibi mekanlar ile kendiliğinden oluşan arkadaş grupları, kitap, gazete, televizyon, dergi gibi

⁹ Atalay YÖRÜKOĞLU, *a.g.e*, s. 13

¹⁰ KASATURA, *a.g.e*, s.29

araçlar iletişim ve etkileşim boyutunu etkileyerek belli bir noktada eğitimlerine katkıda bulunmaktadır.¹¹

Zig Zıglar, “Olumsuz Bir Dünyada Olumlu Çocuklar Yetiştirmek” adlı eserinde; çocukla-gençle kurulması gerekli ilişkinin önemine değinmekte; motivasyonda kullanılan dilin seçimi ve etkileşim boyutunda önemli bir rolünün olduğunu ileri sürmektedir.¹² Bu nedenle başta aile, okul, medya ve tüm sivil toplum örgütlerine önemli görevler düşmektedir. Konuya bu açıdan bakıldığında gençliğin yetiştirilmesi ve toplumsallaştırılması sürecinde aile-okul-öğrenci işbirliğini sağlayabilecek önceliklerin belirlenmesi gerekmektedir.

Diğer bir deyişle Gençlik heyecanının duygularının, beklentilerinin neler olduğunun bilinmesi, onun yani gencin psikolojisinin bilinmesiyle mümkündür. O halde okulun yani eğitimin psikolojik temelleri ayrı bir önem taşımakta; gençlik psikolojisiyle örtüşürülmesi gerekmektedir.

GENÇLİK PSİKOLOJİSİ VE GELİŞİM SÜRECİ

Yavuzer, çocuğun ilk altı yılında, bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimi ile ilgili olarak; üniversite, lise ve ilköğretimden önceki dönemin önemine değinmiş; kişiliğin oluşumu yönünden ilk 72 ayda çocuğun "kendisine uyarıcı bir çevre sunan, sevgi gösteren ve sağlıklı gelişimini sağlayan anne-babaya ihtiyaç duyduğunu" belirtmiştir.¹³

Gençlik psikolojisine geçmeden önce 0-6 yaş grubunun çocuk gelişimini hızla yönlendiren kritik yıllar olduğu vurgulanmaktadır. Çünkü, Freud ve psikanalistlere göre, "bu erken gelişim yıllarında temeli atılan beden gelişimi, psiko-sosyal gelişim ve kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirmekten çok aynı yönde gelişme şansı daha yüksektir. Çocuk gelişiminin kendisine özgü dinamikleri olduğu, her gelişim evresinin büyük oranda daha önceki evreler tarafından belirlendiği bir gerçektir. Araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır"¹⁴ İşte , anlatılan nedenlerdendir ki insanın tanınması başlı başına geniş kapsamlı bir alanı ilgilendirmektedir. Kısaca insan davranışlarının oluşum süreçlerini, nedenlerini

¹¹ Maurice DUVERGER, *Siyaset Sosyolojisi*, çev: Şirin TEKELİ, 5.baskı, Varlık Yayınları, 1998, İstanbul, s.101

¹² Zig ZİGLAR, *Olumsuz Bir Dünyada Olumlu Çocuklar Yetiştirmek*, Beyaz Yayınları, 1998, İstanbul, s. 95

¹³ Haluk YAVUZER, *Ana- Baba ve Çocuk*, Remzi Kitabevi, 12.basım, 1999, İstanbul, s.9

¹⁴ Haluk YAVUZER, *a.g.e*, s.9

inceleyen psikoloji,¹⁵ eğitim bilimlerinde vazgeçilmez bir yer işgal etmekte hatta, eğitim psikolojisinin onun bir dalı olduğu da ifade edilmektedir. Daha geniş bir yelpazeden bakıldığında eğitim psikolojisi davranış bilimlerinin önemli bir üyesi olduğu; psikoloji ve dallarıyla ilgili bütün davranış bilimi bulgularından aynı şekilde yararlandığı görülmektedir.

Diğer yandan 1970'lerden sonra temeli Moles tarafından atılan mikro psikoloji alanı gündeme gelmiş günümüzde önemi giderek artmaktadır. Mikro-Psikoloji "bireyin bilinçli algı eşliğinin altında yer almakla birlikte onun hayatının akışını etkileyen bir takım psikolojik olgular bütününe göndermektedir. Daha açıkçası, mikro- psikoloji günlük hayatla ilgili olan, fakat bilincimiz tarafından boşaltılmış, önemi azaltılmış veya silinmiş olan küçük psikolojik olguları incelemektedir".¹⁶

Eğitilmekte olan insanın yani örgün ve yaygın eğitimin içinde olan öğrencilerin davranışları eğitim psikolojisinin çalışma alanına girmekte; öğrencinin öğretim basamaklarında nasıl geliştiği ,nasıl öğrendiği, sağlıklı gelişmesi ve etkili öğrenmesi için neler yapılması gerektiği gibi konular üzerinde durmaktadır.¹⁷ Mikro- psikoloji üzerinde durmamızın nedeni öğrencinin davranışlarının altında yatan, onun hayatının akışını etkileyen bir takım psikolojik olgular ve toplumsal faktörlerden etkilenmesidir. Kısacası içinde yaşadığı günlük hayatın veya gündelikliğin bireysel açıdan; kültür, birlikte yaşadığı aile ve aile dışı çevrenin toplumsal değişkenleri de toplumsal açıdan gençlik psikolojisi ve gelişim sürecini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir.

Gençlik psikolojisi bireyin kendi davranışlarını ilgilendirdiği düşünülse de yani psikoloji insan davranışına ilişkin bulguları kapsasa da; eğitimin davranışsal sorunlarıyla ilgili olmadığı söylenemez. Çünkü okullar, okul dışındaki öteki sistemlerden daha değişik çevresi olan sistemlerdir. "Bu sistemlere giren öğrencilerin okulun kültürüne, iklimine, koşullarına göre davranmaları " ¹⁸ beklenmektedir.

İşte sorun, bu boyutuyla gençliğin psikolojik algılama yada zihinsel sürecindeki motiflerin psikolojik boyutunda yatmakta; gencin uyumu yada uyumsuzluğu, başarısı yada başarısızlığı, yeteneği yada yeteneksizliği, mutluluğu

¹⁵ Suavi TUNCAY, Davranış Bilimleri ve Siyaset Psikolojisi Ders Notları, 1998, Ders Notları, Muğla

¹⁶ Nuri BİLGİN, A.A.Moles ve Mikro- Psikoloji, Psikoloji Seminer, E.Ü. Ed. Fak Yayını, 1995, s.158

¹⁷ İ.Ethem BAŞARAN,*Eğitim Psikolojisi, (Eğitimin Psikolojik Temelleri)*,Gül Yayınevi,5.Baskı, 1996, Ankara, s.14

¹⁸ BAŞARAN, a.g.e. ,s.15

yada mutsuzluğu, sağlığı ya da hastalığı vb. çelişkilerini, yanılgılarını yada üzüntülerini yani bunlara bağlı gelişen davranış örüntülerini karşımıza çıkarmaktadır. Bu bağlamda gençliği doğrudan ilgilendiren “kendini gerçekleştirme, benliğin bütün yönleriyle bütünleşip gelişmesi yani oluş ve belirleş veya yapma yönelimi” olgusu psikolojinin gençlikle ilgili önemli sorunlarından birisi olarak karşımıza gelmektedir. Yapma yönelimi, bir şeyler yapma, daha iyisini başarma, rekabet etme gibi özellikleri kapsamakta; bu olguya bireyselleşme, toplumun gelişme düzeyi -burada eğitim düzeyi, aile, çevrenin önemi gibi pek çok sosyo-psikolojik etmen girmektedir. Aslında "yönelimin en ayırt edici özelliği; başarıya yönelik eylemde bulunma ve eylemde bulunan bireyin algıladığı¹⁹ dış standartlarla uyum kurma çabasıdır.”²⁰

Görüldüğü gibi değer ve değer yönelimlerine uygun geliştirilen tutumlar,"toplumun ve kültürün bireydeki yansıması olan psikolojik temsilleri oluşturan asıl öğelerdir" ve bunlar bireylerin toplum içerisindeki kendilerini konumlama, kendilerine sosyal kimlik oluşturma tarzlarını belirlemektedir.²¹ Bu olguyu üniversite gençliği üzerinde değerlendirdiğimizde; üniversite öğrencisinin elde ettiği konum doğrudan onların geleceklerini ilgilendiren beklentilerine uygun değer yönelimlerine ait rollerini içermektedir. Kluckhohn ve Stodtbeck değer yönelimlerini bilişsel, duygusal ve yön verici olmak üzere analitik olarak ayırt edilebilen üç ögenin bağlamsal ilişkisinden kaynaklanan değerlendirici süreçlerin karmaşık, ancak kesinlikle örüntülü (sıra düzenli) ilkeler olarak tanımlamışlardır.“Değerlendirici süreçlerin bu üç ögesi insan eylem ve düşüncelerinin sürekli akışına yön ve düzen vererek insanların sorunlarına çözüm bulmalarını” sağlamaktadırlar.²²

Statülerine ait rollerin, sosyal kimlik oluşturma sürecinde engellenmesi yada öyle algılanması sonucu öğrencinin psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine ortam hazırlanmakta; en azından eylemsel tepkilere yönelmese de stres dediğimiz depresyonist bulguları artırmakta, motivasyonunu düşürmekle onu zihnen rahatsız etmektedir. “Gerek sosyal çevreden gelen etkenler gerekse bireyin kendi duygu ve

¹⁹ Bireyin algılama süreçlerini içeren daha geniş ve kapsamlı bilgi için bkz. Alpaslan USAL, Zeynep KUŞLUVAN, Davranış Bilimleri, Barış Yayınları, 3.Baskı, İzmir, 2000

²⁰ Ünsal YETİM, “Değer ve Değer Yönelimleri Kavramlarına Toplu Bakış”, Psikoloji Seminer, Sayı:10, E.Ü.Ed.Fak. Yayınları, İzmir, 1993, s.40-41

²¹ YETİM, a.g.e.,s.27

²² a.g.e. ,s.32

düşünceleri, arzu ve istekleri bireyin denge mekanizmalarını zaman zaman bozmaktadır.²³

Bildiğimiz gibi stres, psikolojik, sosyal kültürel yada fizik ajanların organizmada oluşturduğu değişikliktir. Stresin ağır olması yada uzun sürmesi halinde kişinin fizik ve ruhsal sağlığına zarar verdiği gözlenmiştir.²⁴

Diğer yandan yaşam olaylarının-burada eğitimden ve okuldan beklenen doyum ve stresin şiddeti, bunların oluşturduğu değişikliğe uyum yapma güçlüğü algılama²⁵ ile orantılı olduğu düşünülürse; öğrencinin çözemediği, zorlandığı sorunların giderek birikmesi, onun daha yoğun bir stres yaşamasına ortam hazırlayacaktır. İşte bu noktadan itibaren öğrenci çok daha farklı belki de hiç beklenmeyen davranışlar gösterebilecektir. Stresin şiddeti arttıkça bireyin sübjektif rahatsızlık duygusunun da artacağı varsayılırsa; tepkilerin sağlıklı kabul edilenlere göre farklılıklar gösterebileceği, genellikle de olumsuzluk içereceği açıktır.

İşte bu nedenle, sosyal desteklerin-burada eğitim kurumları ve Mediko-Sosyal hizmetler - stres etkeninin yaratabileceği değişikliği azaltarak öğrenci sağlığını olumlu biçimde etkilemesi de mümkündür.²⁶ Zira gençlik insan yaşamının en hareketli dönemi olduğundan, orta ve ileri yaştaki insanlara oranla daha çok olay ve sorunla karşılaşabilirler. Bu nedenle üniversite sağlık kurumlarının ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik servislerinin fonksiyonel biçime getirilmesi kaçınılmazdır.

Diğer önemli bir konu da ülkemizde oldukça az değinilen buna karşın geniş etkileri görülen "Duygusal İstismar" ve ruh sağlığı ilişkisidir. Psikoloji, tıp ve hukuk alanını ilgilendiren ve 1970 'li yıllardan sonra literatüründe artışlar gösteren bu konu aslında doğrudan aileleri olduğu kadar eğitim kurumlarını da ilgilendirmektedir. Duygusal istismar, çocuk ve gençlere yöneltilen her türlü kötü muamelenin, davranışın merkezinde yer alan, oldukça yaygın ve önemli zararlı sonuçları olabilen bir olgudur.²⁷

²³ Nasır NİRAY, "Polislik Mesleği ve Stres Yönetimi", Muğla Emniyet Müdürlüğü Konferans Notları, Muğla, Nisan 2000

²⁴ Oya SORİAS, "Hasta ve Sağlıklı Öğrencilerde Yaşam Stresi Sosyal Destek ve Ruhsal Hastalık İlişkisinin İncelenmesi", Psikoloji Seminer, E.Ü.Ed.Fak.Yayını, Sayı:9, İzmir, 1992, s. 33-34

²⁵ Stres ve psikolojik özellikler için bkz. Acor- Zuhul BALTAŞ, *Stres*, Remzi Kitabevi, 12. Baskı, İstanbul 1992, s.32-42, Alfred ADLER, *İnsan Tabiatını Tanıma*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1998, s.153

²⁶ SORİAS, *a.g.e.*, s.35

²⁷ Şeyda KOZCU, "Duygusal İstismar: Duygusal İstismar ve Genel Ruh Sağlığı İlişkisini İnceleyen Bir araştırma", Psikoloji Seminer, E.Ü.Ed.Fak. Yayını, Sayı:9, İzmir, 1992, s.85

Amerikan Psikoloji Birliği (APA) tarafından "çocukların psikolojik olarak kötüye kullanılmaları" öncelikli bir konu olarak belirlenmiştir. Günümüz psikologlarının ortak görüşü, duygusal istismar konusunun gerek çocuk-geç gerekse yetişkinlerin ruh sağlığı açısından önemli olduğu kabul edilmektedir. Çünkü, duygusal istismarın diğer istismar türlerinin ayrılmaz bir parçası olduğu ileri sürülmektedir.²⁸ Bizi bu konu ile ilgilenmeye iten neden, bu kavramın cinsel ve fiziksel istismarının önemli sonuçları olduğu kadar ana-baba, çevre yada formel yapılar taşıyan kurum ve kuruluşlarda çocuklara ve gence karşı oluşması muhtemel olumsuz davranış boyutlarının, ne yazık ki günümüzde giderek arttığının gözlenmesidir.

Bu olgu sonucu genç üzerinde oluşacak özsayı ve insanlar arası ilişki becerisinin önlenmesi yada cezalandırılması, psikolojik benliğin yara alması, çocuğun-gencin doğal performans sınırları içinde gelişiminin zedelenmesi gibi kavramları içerdiği biçimindeki betimlemelere ilave olarak; reddetme, cezalandırıcı ve tutarsız disiplin, alay etme, iftira etme, çocuk-geçten gerçekçi ve doğru olmayan beklentilerde bulunmak gibi kapsamlı ana-baba-öğretmen davranışları daha özgül tanımlama çabalarına girilmiştir.

Garbarino, duygusal istismarı ana ve baba ile çocukta oluşan sonuçları itibariyle ele alarak önemli saptamalarda bulunmuştur. Ona göre "çocuğun-gencin bakımı ve eğitimi ile yükümlü kişilerin, toplumsal değerler ve uzmanların bilimsel görüşleri açısından çocuğa-gence zarar verici olarak nitelendirilen bazı davranışlarda bulunarak diğer bazı davranışlarda bulunmayarak çocuğa-gence zarar vermeleri"dir.²⁹

1983 yılında düzenlenen “Uluslararası Çocuk ve Gençlerin Psikolojik İstismarı” konferansında da aynı konulara değinilmiş daha kapsamlı bir tanım geliştirilmiştir; “Duygusal istismar çocuk ve gençlerin psikolojik olarak kötüye kullanılması, yapılan veya yapılması ihmal edilen, toplumsal ve bilimsel ölçütlere göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlardır”. Bu davranışlar yaş, statü, bilgi ve pozisyon gibi özellikleri ile çocuk veya gencin üzerinde güç sahibi olan kişi yada kişiler tarafından gerçekleştirilir. Bu tür davranışlar çocuğun davranışsal, bilişsel, duygusal veya fiziksel işleyişine derhal yada gelecekte hasar verirler”.³⁰ Burada dikkat çeken hususun, çocuk ve gence yöneltilecek kötü muamele hem çeşitli eylemleri (istismar) hem de eylemsizlikleri (ihmal) kapsadığı; çocuğa ve gence birey tarafından yöneltilebileceği gibi bireyler

²⁸ KOZCU, a.g.e., s.85

²⁹ a.g.e., s.87

³⁰ Hart Germain ve Brassard, Aktaran: KOZCU, a.g.e., s.88

topluluğu yani arkadaşlar, öğretmenler, kurumlar ve kültür tarafından da yönettirebileceğidir. Bu olgu sonucunda çocuk ve gençte oluşabilecek zararların önemine değinen araştırmacılar, depresyon, kaygı, içedönüklük ve saldırganlık gibi sonuçlara gelişimsel açıdan dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda çocuk ve gençlerin üzerinde meydana gelebilecek sonuçların dökümü içinde hırsızlık ve yalan söyleme gibi antisosyal davranışlar, içe dönüklük, saldırganlık, intihar ve intihar girişimleri gibi semptomlar önemli bir yer tutmaktadır.

Hart, Germain ve Brassard (1987), klinik vakalar ve ampirik araştırma sonuçlarında daha uzun bir saptamalar listesi bulmuşlardır; iştahsızlık, yalan söyleme ve çalma, olumsuz benlik kavramı, duygusal dengesizlik ve uyumsuzluk, bağımlılık, başarısızlık, güvensizlik, depresyon, içe dönüklük, saldırganlık, intihar ve cinayet.³¹

Sonuç olarak, duygusal istismarın boyutunu, çocuk yada gencin "neyi nasıl algıladığı" şeklinde zihinsel süreçleri belirlemekte; çocuk-ana-baba ilişkisinin ötesinde, sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitim sistemlerinin göz önünde bulundurulması bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Zeytinoğlu (1988) tarafından Türk uzmanlardan istenen raporlarda; duygusal istismar kapsamına alınan davranışların bazıları; "çocuğun-gencin aşılanması, ilgisiz ve sevgisiz bırakılması, kişiliğini geliştirme olanaklarının tanınmaması, ailenin çocuktan üstün okul başarısı, sınav kazanma, meslek seçimi ve evlenme gibi beklentiler" içinde olması şeklinde belirtilmiştir.³²

Kişiliğin biyolojik-kalıtım boyutu ile duygusal boyutunu inceleyen Anka; duygu biçimlerini korku, öfke ve düşmanlık, sevgi, cinsiyet, cinsel saptamalar biçiminde ele almaktadır. Bizce korkunun karşılığı coşku da bunlara eklenmesi gereken bir duygu biçimidir. Örneğin; sportif yarışmalarda olduğu gibi. Davranışlarımızın nedenlerini açıklayan önemli etkenlerden birisi de güdülenme-motivasyon olmaktadır.³³ İç ve dış uyarıcıların etkisiyle organizmanın davranışta bulunması güdülenme anlamına gelmektedir.

Türk gençliğinin davranışlarına hangi güdüler-dürtüler etki etmektedir? Cevaplanması gereken bir soru da budur. Örneğin fizyolojik güdüler (açlık, susuzluk gibi) birincil güdüler olup, ikincil güdüler ise daha çok psiko-sosyal (yarışma, saygınlık gibi) güdülerdir. Maslow, fizyolojik güdülerden psiko-sosyal

³¹ KOZCU, a.g.e. , s.89-90

³² a.g.e., s.98

³³ Aydın ANKAY, *Ruhsağlığı ve Davranış Bozuklukları*, Turhan Kitabevi, 2.Baskı, Ankara, 1998, s.64

olanlara doğru gidildikçe öneminin azaldığını belirtmektedir. Çünkü fizyolojik güdüler (açlık, susuzluk, cinsiyet gibi) doyum sağlandıktan sonra psiko-sosyal (güven, sevgi, saygı, zihinsel ve estetik ihtiyaçlar, kendini gerçekleştirme gibi) güdüler önem kazanmaktadır.³⁴

Her güdü yatışmak ve doyum sağlamak amacına yöneliktir. Bunun için güdülenmiş bir davranış amacına ulaşamadığında giderek şiddeti artmaktadır. Freud, iki temel güdüden yani sevgi ve yok etme-öldürme güdülerinden söz etmiş; bunların amacına ulaşamaması halinde çatışma, kaygı, savunma mekanizmaları, nevroz yada psikozların oluşabileceğini belirtmiştir.

Toplumsal grupların temel gereksinimlerinden ilki grubun-toplumun korunması, ikincisi de çeşitli normlar-kurallar yolu ile bireylerin denetlenmesidir.

Yukarıdan beri saydığımız psiko-sosyal sorunların oluşması için belli bir ortam bulunması ve bunların çözümsüzlüğü, bireylerin gerek bedensel gerekse ruhsal yapılarında değişikliğe neden olur. İşte bu durumlarda birey yalnızlığa, yabancılaşmaya yada tam tersi şiddet, terör ve anarşik olaylara doğru sürüklenebilir. Bireylerin hoşnut olmadığı çevresinden, onu saran kurum-burada okul- ve ilişkilerden kopması, olgusu yaşanır işte bu yabancılaşma olgusunu, bireyin içine düştüğü yalnızlık, kurumsal düzeneklerin bireye yabancılaşması sonucunda da anomi-kuralsızlık olgusunu gündeme getirmektedir.³⁵

İnsanı doğrudan ilgilendiren ancak gençlik üzerinde etkisi daha yoğun görünen ruh sağlığı yani insanın psikolojik yapısı Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından “kişinin kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde olmasıdır” şeklinde açıklanmaktadır. Bu tanımlama aslında toplumların nasıl bir tehlike ile karşı karşıya olduğunu da vurgulamaktadır. Çünkü, “çağdaş insan güdülerini yitirmenin, başka deyişle doğaya ve insana yabancılaşmanın ve doğadan uzaklaşmanın bedelini ödemekte, bu bedel, davranış bozuklukları”³⁶ olmakta ve buna bağlı olarak sosyal ve siyasal problemler ortaya çıkmaktadır.

Beden ve ruhtan oluşan insanın zihinsel süreçleri algılama motiflerine uygun olarak refleksif davranışlara komutlar vermektedir. Bu bağlamda kurulan iletişim ve etkileşim dil ve sembollerle tanımlanmakta; psikolojik denge toplumsal

³⁴ Daha geniş bilgi için bkz.Feyzullah EROĞLU, *Davranış Bilimleri*, Beta Bas.Yay. A:Ş., 4.Baskı, İstanbul, 1998

³⁵ ANKAY, *a.g.e.* , s.67

³⁶ a.g.e., s.11

süreçlere uyumu ve uyumsuzluğu pekiştirmektedir.³⁷ Bu bağlamda olumlu bir ruh sağlığının genel nitelikleri hangi kriterler olmalıdır sorusu önemlidir."Gerçekçi bir algılama ve mücadele gücü (haz ilkesinden uzaklaşma), kendini olduğu gibi kabul etme (normal bir dilek düzeyi), güvenlik duygusu, alma ve verme arasında denge kurma, yanlışlarını tekrarlamama (antisosyal tipler buna uymazlar), sevgi ve saldırganlığını olumlu alanlara yöneltmedir.³⁸

Görülüyor ki haz olma kötü alışkanlıklar-ıçki, kumar, uyuşturucu gibi-hakkında bireyin zararlı ve kötü kabul edilen tutum ve davranışları öncelikle ayırt edebilecek ve bunlarla mücadeleyi benimseyecektir. Yani haz alma içinde olmayacaktır. Birey kendi yeteneklerini ve sosyal pozisyonunu olduğu gibi kabul edecek ve kendi koşullarına uygun, gerçekçi bir istek ve dilek olgusunu benimseyecektir. Güvenlik duygusu zedelenmeyecektir. Toplumda kurulabilecek her türlü ilişki düzeyinde denge kuracak, tek yanlı bir iletişim ve etkileşimi benimsemeyecektir. Şayet bir yanlışlığa düşerse bunu tekrarlamayacak, bunlardan uzaklaşmanın yol ve yöntemlerini arayacaktır. Sevgi yada saldırgan duygu ve yönelimlerinden arınabilmek için boş zamanlarını olumlu etkinliklere doğru yöneltecektir. Aksine kişisel alan daralıyorsa; öfke, şiddet gibi olgular artacak, kısıtlama yada engelleme ortaya çıktığında bireyin iç dünyasındaki barış kaybolacak, kin ve düşmanlığa yönelik bir eğilime dönüşebilecektir.³⁹

Bu açıdan boş zamanların değerlendirilmesi sosyolojisi büyük önem taşımakta insana uyumun nasıl kazanılacağı hususunda bilgiler verilmektedir.⁴⁰ Bu etkinlikler, çeşitli oyunlar, danslar, müzik, sanat ve kültürel etkinlikler ile sportif faaliyetleri kapsamakta; eğitim kurumlarının boş zaman eğitimi bakımından da çeşitli işlevleri bulunmaktadır.⁴¹ Kısacası, toplum hayatından gerilimi ve şiddeti aşağılanana çekebilmenin yolu, bir bakıma, oyunun, eğlencenin, şenliğin toplum yaşamındaki payını arttırmaktan geçmektedir.⁴²

Türkçe'mizde güzel bir atasözü vardır; "Sahipsiz kuzuyu kurt kapar". Bu açıdan, çocuk ve gençlerimiz asla sahipsiz kalmamalıdır. Zira gencin tehdit edildiğine yönelik algılamaları ve sorun boyutlarının yol açtığı "tepkisel şiddet çoğu zaman gerçeklikten değil, insan-geç zihninin bulandırılmasından doğar;

³⁷ Bkz. Suavi TUNCAY, *Sanat, Kültür ve İletişimin sosyal Dokunun Oluşumuna Katkısı*, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı:124, Şubat, 2000, İstanbul

³⁸ ANKAY, a.g.e. , s.11

³⁹ Özcan KÖKNEL, *Politika Kulvarı BRT Televizyonu*, Ankara, 04 Ocak 2000

⁴⁰ Bkz. MahmutTEZCAN, *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*, Atilla Kitabevi, Ankara, 1994

⁴¹ TUNCAY, a.g.m., s.211-213

⁴² M.Mukadder YAKUPOĞLU, *Ahlak ve Şiddet*, Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997, s.37

siyasal ve dinsel önderler düşman tarafından tehdit edildiklerine inandırılarak yandaşlarında-gençlerde tepkisel düşmanlıktan doğar, öznel bir karşı koyma duygusu yaratırlar". Diğer bir ifadeyle "bu tür kandırılma insanların-gençlerin kendi başlarına bağımsız olarak düşünüp algılayamamalarından, halkın-gencin çoğunluğunun duygusal bakımdan siyasal yada dinsel önderlerine bağımlı olmalarından doğar. Bu tür bir bağımlılık olduğu sürece, güç kullanarak ve kandırma yoluyla sunulan her şey gerçek olarak kabul edilecek "öç alma ve sorunlardan kaçma isteği, yaratıcı insanda görülen üretme ve başarma isteğine adeta ağır basacaktır.⁴³

Gençlerimizin büyük ölçüde kandırılmış ve böylece düş kırıklığına uğramış olma olasılığı yada zihinsel süreçlerinde böyle bir algılama süreci, onu yaşamdan nefret edebilecek konuma getirebilir. Öğrencinin adalete, düzene ve kurumlara olan güveni sarsıldığında; inanacak ve güvenecek bir kimsenin de kalmadığı yolundaki yanılısamları belki de şiddetin, anarşinin eylemsel kucağına itmesi de onu kötü alışkanlıklarının pençesine düşürebilecektir. Yıkıcılığın asıl kaynağının umutsuzluk olduğu ve nefrete yol açabileceği asla unutulmamalıdır. Bu bağlamda inanç yitirilmesinin de güçsüzlüğe yol açarak zayıflık, kaygı, yetersizlik gibi nedenlerle insanın dengesinin bozulması ve insanın eyleme geçebilme yetisiyle onarmaya çalışması düşüncesiyle yok etme gücüne dönüştürebilmesidir. Yani güçsüzlükten doğan güçsüzlüğü ödünleyen bir ödünleyici şiddet türüne yönelebilmesidir. Çünkü yaratamayan insanın yok edeceği ileri sürülmektedir.⁴⁴ Şiddetin ilgi çekici bir tanımı bu olgunun kapsamını ve boyutlarını açıkça göstermektedir. Şiddet olgusu, "dersini çalışmayan yada yaramazlık yapan öğrenciye yönelen ters bir bakıştan, kan ve ölüm kusan silahı elinde tutan ele kadar, çeşitli boyutları ile şiddeti bir cezalandırma aracı-illegal örgütlerin tek yanlı infaz eylemi-kin nefret, öç alma duygularını tatmin yolu" olarak tanımlanmaktadır.⁴⁵

Kısacası, "Şiddetin algılanmasındaki bu farklılık toplumdaki değer yargılarının ve ölçütlerinin çeşitliliğini vurgulamaktadır" bu açılarından bakıldığında,"teröristler devleti halktan kopuk olarak kabul ederler ve başta bulunanın yok edilmesiyle onun da kendiliğinden dağılacağını varsayarlar".⁴⁶ Ulusal yurttaşlık bilincinin yitirildiği durumlarda, öç alma isteği yoğunlaşarak yani,

⁴³ Erich FROMM, *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*, Payel Yayınları, çev. Salman, Y. , İçten, N. 6.Baskı, İstanbul, s.19-21

⁴⁴ FROMM, A.G.E., S.23-24

⁴⁵ Özcan ÖZAL, "Medya ve Şiddet", Yeni Türkiye, Sayı 11, Ankara, 1998

⁴⁶ Yves MÍCHAUD, Şiddet, Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, (Yeni Yüzyıl) çev. Cem Muhtaroglu, Tarihsiz.

Suavi TUNCAY

şiddet ve terör eylemlerine dönüşerek; devletin kurum ve kuruluşlarını da tehdit ederek toplumsal barışı ortadan kaldırmaya yönelirler.

ÜNİVERSİTE SORUNLARI VE GENÇLİK

Devlet, başta güvenlik, düzenleyici ve denetleyici karar ve kurallarıyla sosyal hayatımızı şekillendirmekte; tüm vatandaşlarına insan olabilme niteliklerini kazanabilmesinde görevler üstlenmektedir. Bu görevlerini çeşitli kurumları aracılığı ile yürütmekte; ve çeşitli yatırımlar yapmaktadır. Eğitim kurumlarımızda her türlü eksikliğe yada yetersizliğe rağmen önemli bir rol üstlenmekte; gençlerimize gelecekleri ile ilgili beklentilerine cevap vermeye çalışmaktadır.

Yukarıda değinildiği gibi, öğrencinin içine düştüğü sıkıntı ve bunalımların kaynağı aynı zamanda çok yönlü bir araştırmayı gerektirmekte; onların sosyo-psikolojik sorunları büyük önem taşımaktadır.

Cumhurbaşkanlığının "Üniversite Sorunları" başlıklı raporunda (Mart 2000, Ankara) Türkiye'de tüm üniversite rektörlerinin ele aldığı sorunlar oldukça dikkat çekicidir. Rektörlerimiz tarafından yapılan değerlendirmelerde Türk Üniversitelerinde okuyan gençlerin karşı karşıya bulunduğu sorunlar aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır:

- a) Yurt ve Burs meselesi
- b) Yemek-içmek ve giyinmek
- c) Üniversite, Sanayi, Çevre, Tarım işbirliği
- d) Öğrencinin psikolojik sorunları
- e) Yabancı dilde eğitim
- f) Açık Öğretim
- g) Kültürel ve sportif hizmetler

Hızla artan nüfusla birlikte gelen sorunların başında, toplam nüfusun içinde eğitime düşen yatırım oranı ve bunun içinde üniversitelere düşen pay gelmektedir. Aslında dünyanın karşı karşıya geldiği ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal sorunlarının temelinde yine hızla artan nüfus gelmektedir. Bozulan gelir dağılımı, hızla artan çevre sorunları, işgücü ve istihdam sorunları, kentleşme, gecekondulaşma ve göç sorunları; kısacası ekonomik ve sosyal karakterli tüm sorunların temelinde yine demografik meseleler yatmaktadır. Örneğin, kentlere göç eden nüfusun içinde 15-24 yaş grubunun egemen oluşu, göç olgusunun tüm aile

çapında düşünülmesini gerektirmektedir.⁴⁷ Bu bağlamda ele alınan sosyo-psikolojik nedenler; kentlerin çekici özellikleri -kentlerin özgür havası, büyük bir grubun üyesi olma, büyük kentin bir üyesi olabilmenin bireye verdiği gurur vb. gibi etkenler ülkelerin altından kalkamayacağı sorun boyutlarına da neden olmaktadır. Göç, yerleşik bir düzenden ayrılarak yeniden yerleşik bir düzene geçebilmek için girişilen eylemdir. Konuyu böyle bir yaklaşımdan değerlendirdiğimizde; üniversite öğrencilerinin de en az dört yıl ve üstü bir zaman süreci içinde; yerleşik bir düzenden, yarı yerleşik bir düzene geçtiklerini söyleyebiliriz. Psikolojik olarak kalıcılık ögesini tam taşımayan, öğrenim sürelerince genellikle evlerinden ve anne -babalarından ayrı olan bu gençlerin yalnız başlarına çözmek zorunda olacakları kitap, sınav, materyal başta barınma, yeme-içme ve harç gibi sınırsız sorunları olabilecektir.

İşte bu noktada 1960-1980 yılları arasında gelişen olaylarla ilgili değerlendirmeyi tekrar gözden geçirmemiz gerekecektir. "Anadolu'nun çeşitli kırsal kesimlerinden Ankara, İstanbul, İzmir, Adana gibi büyük kentlere henüz gelmiş, dünya görüşü belli olmayan, saf temiz dimağların böyle bir ortamda karşılaşacakları tehlikelerin boyutlarını tahmin etmek güç değildir. Okuma isteği, aileye, ülkeye karşı olan sorumluluğu bir taraftan, duygulara, mideye ve gençlik zevklerine hitabeden anarşi amaçlı merkezlerin vaatleri, telkinleri ve bunların psikolojik etkileri bir taraftan olmak üzere, bu gençlik adeta bir "kuşatma" içine alındı.⁴⁸ Yirmi yıllık zaman dilimi içinde belki sorunların bir kısmı çözümlenerek; daha iyi koşullarda bir eğitim gerçekleştirilmek istenmektedir. Ancak yukarıda sözünü ettiğimiz saptamadan bu günde dün olduğu gibi etkilenmemek mümkün mü? Hele ulusal boyutlarda algılanan standartların küresel bir olguya dönüşmesi ile hızla artan iletişim ve bilgi teknolojisi neredeyse bilgi ötesi bir topluma doğru insanı ve üretim faktörlerini hazırlarken çevresel etkileşim ve davranış reflekslerinden söz etmemek mümkün mü ?

İşte bütün bu etkileşimlerin pozitif bir enerjiye dönüştürülmesi ve gençliğin yaşamak ve karşılaşmak durumunda olan psikolojik sorun boyutlarının (Çevreye, kente ve okula uyum sorunu, gelecek kaygısı, aileye karşı maddi bağımlılık, kendine ve okula güven sorunu, gelecek sorunu, sosyal etkinliklerin eksikliği, ders geçme endişesi, sevgi ve dostluk sorunu, kaygı ve stres, duygusal istismar, aile içi ilişkilerin verdiği endişe, maddi sıkıntılar, kalacak yer sorunu, okulun imajını

⁴⁷ Emre KONGAR, Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye gerçeği, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s.398

⁴⁸ DEMİR, a.g.e., s.3

algılayamamak vb.) çözümlenebilmesi için, üniversitelerimize ve destek kurumlarına gereksinim vardır ve önemli görevler düşmektedir.

Günümüzde hızla gelişen sorunların çözümü için ileri ülkelerde yer alan "Psikolojik Danışma ve Rehberlik" hizmetlerinin ülkemizde de anlaşılması ve kavranması aynı zamanda işlevsel biçime getirilmesi kaçınılmazdır. Rehberliğin türlü etkinlikleri ve servisleri ile aslında daha geniş bir kavram olduğu; "psikolojik danışmanın ise rehberlik çalışmaları içinde çok önemli ve vazgeçilmez bir hizmet alanı oluşturduğu" belirtilmelidir.⁴⁹ Bu bağlamda rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları eğitimde sürdürülmekte; eğitim sürecinin diğer boyutları arasındaki ilişkileri de kapsamaktadır. Disiplinler arası bir çalışma alanı olan rehberlik, insan davranışlarını konu alan davranış bilimleri ile yakından ilgilidir. Bu nedenle psikolojik danışma ve rehberlik alanında yapılan araştırmalar, uygulamaları doğrudan etkilemektedir.

Çeşitli bilim adamları tarafından yapılan rehberlik ile ilgili tanımlar bu çalışma alanının önemini ortaya koyabilmek için; yeterli ipuçlarını vermektedir.⁵⁰ Buna göre rehberlik;

1- "Rehberlik seçimler ve uyum yapmada, problem çözmede bir kişinin ötekine verdiği yardımdır" (Jones, 1963, s.8).

2- "Rehberlik problem çözebilmesi, bağımsız hale gelebilmesi ve içinde yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olabilmesi için bireye verilen yardım sürecidir" (Glanz, 1964, s.5).

3- "Rehberlik, demokratik ortam içinde bireyin kapasite ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmeyi amaçlayan ve uzman kişilerce verilen ve tüm eğitim programının bir parçası olarak sunulan hizmetler" (Mortensen ve Schmuller, 1966, s.3).

4- "Rehberlik kendini anlaması ev, okul ve topluma en iyi uyum yaparken kendi kendini yönetebilmesi için bireylere yardım etme sürecidir" (Miller, 1968, s.7).

5- "Rehberlik kendini ve kendi dünyasını anlaması için bireye yardım etme sürecidir" (Shertzer ve Stone, 1971, s.40).

⁴⁹ Muharrem KEPÇEOĞLU, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Kadıoğlu Matbaası, 7.Baskı, Ankara, 1993, s.4

⁵⁰ KEPÇEOĞLU, a.g.e., s.7

Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu

6- “Rehberlik, ferdin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkâr intibaklar sağlamlasında gerekli olan tercihleri, yorumları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve hünerleri kazanması ve bu tercih ve kararları yürütmesi için ferde yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır” (Tan, 1975, s.13).

7- “En geniş anlamda rehberlik bir insanın başka bir insana ya da gruba, o insanın ya da grubun en iyi bir biçimde yaşaması ,insanların kendilerini gerçekleştirmelerine en elverişli yolları bulabilmeleri için yapılan yardımlardır” (Baymur, 1975, s.6).

8- “Rehberlik, bireyin yeterlilikleri ve yetenekleriyle en üst düzeyde gelişerek gereksinimlerini doyurmasında, benliğine uygun rol kavramları geliştirerek çevresindeki durumlarla ilişkisinde uyum sağlamlası için gerekli problem çözme, karar verme, bilgi ve becerisini kazanmasında; benlik kavramı ile bağdaşan doğal ve toplumsal "gerçeği" içinde bir öğrenen olarak anlamlı ve mutlu bir yaşam sürdürmesinde, bireye profesyonel kimselerce yapılan bilimsel ve sistematik yardım sürecidir” (Özoğlu, 1977, s.50-51).

Bu denli geniş kapsam içinde tanımlanan rehberlik hizmetleri ile psikologların oldukça geniş çalışma alanları bulunmaktadır. Başlıcalarını sayacak olursak;

- a- Ana ve çocuk sağlığı kurumlarında ,
- b- Okul öncesi kurumlarda
- c- Okullarda
- d- Psikiyatri servislerinde
- e- Sosyal hizmetlerde
- f- İşçi Bulma Kurumlarında
- g- İşletmelerde
- h- Suçlu bakımında psikologlar çalışmaktadır.

Günümüzde giderek önemi artan ve İsveç’te en yoğun biçimde hayata geçirilen "Koruyucu Sağlık Davranışı" toplumların sağlığını korumak için yapılandırıldığı, yaygınlaşmış bilgi ve davranışların tümü olarak kabul edilmektedir.⁵¹

⁵¹ O.DEMİRHİNDİ,Z. BALTAŞ, A. ŞİNASI, “ Koruyucu Sağlık Davranışı Üzerine Bir Değerlendirme”, 5. Ulusal Psikoloji Kong. E.Ü.Ed.Fak. Yayınları, İzmir, 1990, s.65

Gençlerimizin öncelikle ruhsal açıdan hastalık risklerinin düşürülmesi, buna bağlı gelişebilecek yada oluşabilecek olumsuz, yıkıcı, eylem ve davranışlarının ortadan kaldırılabilmesi için; sevgi ve şefkat ortamı yanında, onların kontrol ve yönlendirilmesi, sorunlarının büyük boyutlara ulaşmadan çözüme kavuşturulabilmesi "sosyal destek kurumlarının düzenlenecek programlarına öncülük edecek bilgilerin toplanması, bir tür durum değerlendirilmesinin gerçekleştirilmesiyle" olarak kazanacak; üniversite yönetimi hocasıyla, idari personeliyle, ailenin yakın desteğiyle öğrencileri de içine alan sıcak bir yuva ve geleceğe yönelik beklentilerinin gerçekleştiği bir çağdaş eğitim düzeyine bu yöndeki tercihiyle kavuşabilecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1997 Nüfus Tespiti sonuçlarına göre, genç nüfus grubunu oluşturan 15-24 yaş grubu toplam nüfus, 12.799.000 ve ülke nüfusu içerisindeki payı ise % 20.4 tür. 2000 yılında 13.124.000 nüfusun içerisindeki payı ise % 20 olacağı (% 48.9 genç kadın nüfusu, % 51.1 ise genç erkek nüfusu) tahmin edilmektedir (DPT, 1996-2000, s.195). 1998-1999 öğretim yılı yüksek öğretim öğrenci sayısı; Örgün (lisans ve önlisans) öğretim:869.000, Açık öğretim: 493.000 olmak üzere toplam 1.362.000'dir (DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, s.206).

İstatiksel verilerden de anlaşılacağı üzere, yüksek öğrenim de okuyan gençler, toplumdaki bireylerin öğretim düzeylerine göre oluşturulacak piramidin tepesinde çok küçük, ama seçkin bir grubu oluşturmaktadır. İşte bu nedenlerle yarınımızı emanet edeceğimiz aynı zamanda "ülkemizin geleceği ve sürekliliği için bu seçkin grubun çok iyi yetiştirilmesi, sorunlarına eğilimesi büyük önem taşımaktadır".⁵² Aksi halde gençlerimizin tecrübesizlik, bilgisizlik, karamsarlık, güvensizlik, ilgisizlik ve hepsinden önemlisi sevgisizlik sonucunda; kötü emeller güdenler ve kendilerine bir araç arayanlar tarafından kullanabilmelerine ortam hazırlanabilecektir. Zira şiddetin üç önemli boyutunda akli olmayan ve çoğunlukla öldürme tarzına yönelik güç patlaması psikolojik açıdan ele alınmaktadır. Komşusunun milliyet ve hürriyetine yönelik saldırı etik açıdan; iktidarı ele geçirmek veya yasal olmayan gayeler için iktidara-düzene ve devlete ihanet etmek ve bu amaçla gücün kullanılması da siyasi açıdan ele alınmaktadır.⁵³ Gençlerimiz birer oyuncak ve araç olmayıp, psikolojik yapıları güçlendirilerek korunması ve kollanması gereken en kıymetli varlıklarımızdır. Onları suç saikine yöneltebilecek

⁵² Ethem ÖZGÜVEN, "Turtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sağlık ve psikolojik Sorunları", 5. Ulusal Psikoloji Kong. E.Ü.Ed.Fak. Yayınları, İzmir, 1990, s.47

⁵³ Orhan TÜRKDOĞAN, Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Timaş Yayınları, İstanbul, 1996, s.145-146

ortamlardan arındırmamız ise hepimizin en doğal ve en kutsal birer görevi olmalıdır.

Demokrasi ve Eğitim adlı yapıtın yazarı John DEWEY eğitim felsefesinin önemine değinerek, ‘amaçlar ve sonuçlar birbirine benzerler.. Amaçtan ancak kurallara bağlanmış ve düzenlenmiş faaliyetlerde; bir sürecin ilerleyen mükemmelliği söz konusu olduğu zaman konuşulabilir" ⁵⁴ biçiminde önemli bir görüş ileri sürmektedir. Kısacası amaç, demokratik bir ortamda olgun insan ve üretken insan ise sonuca ulaşmak, amaca uygun çağdaş, demokratik, patolojik sorunu olmayan bireylerin gerçekleştireceği toplumsal ve siyasal dayanışma ve entegrasyonla söz konusu olabilecektir. Zira, anarşi ve teröre dayalı şiddet ögesinin, demokrasiler içinde kesinlikle yeri yoktur. Demokrasi kavramı bir anlamda, iktidar mücadelesinden şiddeti yok etmek için kurulmuş bir mekanizmayı ifade etmektedir.⁵⁵

Scherkenbach'ın belirttiği gibi "yönetim, çalışanları-burada öğrencileri masraf kapısı değil değerli bir yatırım aracı olduklarını anladığı zaman, eğitimin ve yeniden eğitimin gerekliliğini kavrayacaktır".

Üniversite öğrencilerinin sosyal yaşantıları ile ilgili sorunları, aslında hepimizin ortak çözümler araması gereken ülke yönetimini ve ekonomisini ilgilendiren ortak sorunlarımızdır. Bunları üniversitelerin en yüksek temsilcisi durumunda bulunan sayın Rektörlerimiz; Yurt ve Burs sorunları, Kültür hizmetleri, Spor hizmetleri, Üniversite, sanayi, çevre ve tarım işbirliği, yabancı dille eğitim ve psikolojik sorunlar gibi içeriklerle almışlar, oldukça önemli tespitlerde bulunmuşlardır.

Kalkınmanın ölçütü sayılan yüksek öğrenim yapan gençlerimizin ülkemiz nüfusunun % 35-50 oranına varabilmesi hedeflenmekte; üniversite öncesi eğitim sisteminin sorunları üzerinde durulmaktadır."İlk ve orta öğretimde uygulanan eğitim sistemi, genelde ezberci test türü sınavların cevaplarını bulmaya alıştırmış, içerikli düşünemeyen, düşüncesini sözlü ve yazılı ifade edemeyen ve kitap okumayı sevmeyen öğrencilerimizin yetişmesine yol açmaktadır. Üniversitelere geldiğinde büyük bir boşluğa düştüğünü sanan bu öğrencilerin, eksikliklerini giderecek ve problemlerini ne şekilde ve kimlere duyurabileceklerini bilmemeleri ⁵⁶ ve bu yönde bir mekanizmanın üniversitelerde bulunmaması başarısızlığın ve olumsuz

⁵⁴ John DEWEY, Demokrasi ve Eğitim, E.Ü.Ed.Fak. Yayınları:81, İzmir, 1996, s.112-113

⁵⁵ Emre KONGAR, Demokrasi ve Kültür, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s.14

⁵⁶ Üstün ERGÜDEN, Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”Raporu, 26 Mart 2000, Ankara, s.62

eylemlere yönelme eğilimlerinin önemli nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁷

Diğer yandan istedikleri üniversite ve alanlara giremeyen öğrenciler düş kırıklığı ve motivasyon eksikliği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁸ Üniversite öğrencilerinin başarısını ve motivasyonunu doğrudan etkileyen maddi-ekonomik ve sosyal psikolojik karakterli sorunlar çözüm beklemektedir. Öğrenciler toplumun değişik bölgelerinden ve kültürlerinden gelmekte, kız-erkek ilişkileri, dinsel inanç ve eğilimleri ve çevre baskısı gibi hususlar ruhsal yapılarında gerilim yaratarak başarı ve motivasyonlarını etkilemektedir.⁵⁹ Taner, üniversite öğrencilerinin sorunlarını net olarak şu şekilde sıralamaktadır; “barınma, burslar ve krediler, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler için altyapı yetersizliği, ders araçlarının eksikliği ve yetmezliği ve ulaşım türünden fiziksel nitelik taşıyan gruplar içinde sıralanabileceği gibi, “çevre ile iletişim kurma, varlığını algılama ve duyurma” temelli psikolojik alanlarda gözlemlenebilir.⁶⁰

Üniversitelerin en temel görevlerinin başında bilim üretmek ve teknolojiyi geliştirmek gelmektedir. Üretilen bilimin öncelikle öğrencileriyle ki her alanda katılımlarının artırılması ve bilginin kaynağına ulaşmalarının sağlanabilmesi önkoşuldur. Ülke insanıyla ve nihayet dünya ile küreselleşme olgusuna ilişkin olarak paylaşılması değişim dinamikleri açısından amaçlara uygun örgütlenmesi kaçınılmazdır. Zira bilim öncelikle kişisel üretim-çıkarmı olup, sonuçta evrensel karakter taşımaktadır, yani bilim tüm insanlığın ortak malı olmaktadır. Onun için öncelikle bilimin dili ulusun gereksinimlerine ve düşünce sistematiğine uygun şekillenmeli; kuram ve modellere dayalı geliştirilen dinamik düşünce ve çıkarımlar evrenselleştirilmelidir. Fığlalı, “Türk üniversitelerinde eğitim dili Türkçe olmalıdır” derken; İdiman ise “bir ülkenin kendi kültürünü geliştirmenin en önemli ögesi dili ve bu dile dayalı yazılı ve sözlü edebiyatı” olduğunu belirterek, Türkçe’ye “bilim dili kimliği kazandırabilmek için çalışmalar yapılmasını” gerekli görmektedirler.⁶¹

Bu bağlamda üniversite gençliğinin ailesi ki onlara çocuğun doğumundan itibaren büyük sorumluluklar düştüğünden, çocuklarına aynı duyarlılık ve istekle, ekonomik ve psikolojik yönden destek olmalı, bu ilgi ve yardımı ailesinden

⁵⁷ N. Tahsin DURLU, a.g.r., s.182

⁵⁸ Seha TİNİÇ, a.g.r. , s.188

⁵⁹ Oral PEKTAŞ, a.g.r., s193

⁶⁰ Taner TUNA, a.g.r. , s.65

⁶¹ Ethem Ruhi FİĞLALI, a.g.r., s.213; Fethi İDİMAN, a.g.r. , s.88

Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu

bulamayan gençlerimize bulunduğu kurumun-okulun destek verebilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak kalitesi yüksek, ülkemize insan ve teknoloji yönünden katkıda bulunabilecek üniversitelerimizin kapısına ilk adım atan gençlerimizin karşılaşılabilecekleri sorunları çözebilecek birimlerin oluşturulması, kötü ve art niyetli kişi ve kuruluşlara fırsatlar verilmeden, bir aile sıcaklığına dönüştürülerek öğrencilerin çağdaş düzeyde yetiştirilebilmesi sevgi ve ilgiden geçmekte, başta öğretim üyelerine ailelerine, yöneticilere ve öğrencilere büyük görevler düşmektedir.

Bütün bunların gerçekleşebilmesi, öğrenci ve gençliğin maddi, sosyal, kültürel ve psikolojik sorunlarına yönelik çözüm alternatiflerinin bulunabilmesi için; makro bir planın da dikkate alınması gereği unutulmamalıdır.⁶²

Bu bağlamda genç kuşaklarla iletişim ve etkileşime yönelik, doğru anlama ve algılamaları içeren bir köprünün kurulabilmesi kaçınılmazdır. Bir ulusun gerek içte gerekse dışta her türlü olay ve olguya karşı hazırlanabilmesi, yani demokratik, çağdaş kalkınmış bir ülke olarak ve evrensel değerlere bağlı insanlık ailesine katılabilmesi için Atatürk’ün gösterdiği köprünün temellerinde “dil, inanç ve tarih birliği” yatmakta ⁶³ ülke gençliğinin bu yüksek ideallere uygun motivasyonunu artırmak gerekmektedir. Makalemizi bütün insanlığa ait olan bir yemek tarifi ile bitirmek istiyorum. Burada;⁶⁴

Yemeğin Adı : İNSANLIK

Malzemeler	: Bir Ölçü	: Günaydın
	İki Ölçü	: İyi Günler
	Birazcık	: İlgi
	Bir Tutam	: Anlayış
	Normal Ölçüde	: Nezaket
	Yeterli Ölçüde	: Gülümseme
	Bir Tatlı Kaşığı	: Tolerans

⁶² Ferruh KORKUT, a.gr. , s.132

⁶³ Mustafa Kemal ATATÜRK, Türkiye Cumhuriyetinin İlanının Onuncu Yılında Meclis Kürsüsünde Yaptığı Konuşma, 29 Ekim 1933

⁶⁴ Sağlık Zinciri Dergisinden Aktaran YÜCEL, s. 26, Okullar Yayınevi, İzmir, 2000

Suavi TUNCAV

Hazırlanışı : Malzemeyi iç dünyanıza alın.. yıkamanıza gerek yoktur. Tertemizdir. Gönül teknenizde yavaşça karıştırın. Kokusu her yanınıza sinince, içine duygu şerbeti katın. Karışımı hayat tabağının üzerine yavaşça boşaltın. Üzerini sevgi marmeladı ile süsleyin. Birkaç parça gökkuşağının renginden serpiştirin. Gün boyunca afiyetle yiyin. Sadece kendiniz yemeyin. Herkese verin...

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred; İnsan Tabiatını Tanıma, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,4. Baskı, İstanbul,1998
- ANKAY, AYDIN; Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları, Turhan Kitabevi, 2.Baskı, Ankara,1998
- ATATÜRK M. Kemal ;Türkiye Cumhuriyetinin Onuncu Yılında Meclis Kürsüsünde Yaptığı Konuşma, 29 Ekim 1933
- BAŞARAN, İ. Ethem;Türkiye Eğitim Sistemi, Ankara,1996
- BAŞARAN,İ .Ethem; Eğitim Psikolojisi, (Eğitimin Psikolojik Temelleri), Gül Yayınevi, 5.Baskı, Ankara, 1996
- BAŞOL, Koray; Demografi, Anadolu Matbaası, İzmir, 1995
- DEMİR, Ramazan;Üniversitenin Bugünü ve Yarını, Palme Yayıncılık, 2.Baskı Ankara, 1996
- DEMİRHİNDİ, O ;“Koruyucu Sağlık Davranışı Üzerine Bir Değerlendirme”, 5. Ulusal PsikolojiKong. E.Ü.Ed.Fak. Yayınları, İzmir
- DEWEY, John; Demokrasi ve Eğitim, E.Ü.Ed.Fak.Yayınları:81, İzmir DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996
- DURLU, Tahsin Nuri; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000
- DUVERGER, Maurice ; Siyaset Sosyolojisi, çev: Şirin Tekeli, 5. Baskı Varlık Yayınları, İstanbul, 1998
- ERGÜDER, Üstün; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000
- EROĞLU, Feyzullah;Davranış Bilimleri, Beta Bas. Yay. A.Ş., 4.Baskı, İstanbul, 1998

Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu

- FIĞLALI, Ethem Ruhi ; “Cumhurbaşkanlığının Üniversite Sorunları Raporu”, 26 Mart, Ankara, 2000
- FİLİZ, Hüseyin; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları Raporu”, 26 Mart, Ankara, 2000
- FROMM, Erich; Sevginin ve Şiddetin Kaynağı, Payel Yayınları, çev: Salman, Y., İçten, N. 6.Baskı, İstanbul, 1994
- İDİMAN, Fethi; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000
- KASATURA, İlkey; Gençlik ve Bağımlılık, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1998
- KEPÇEOĞLU, Muharrem; Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Kadıoğlu Matbaası, 7.Baskı, Ankara, 1993
- KONGAR, Emre; Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999
- KONGAR, Emre; Demokrasi ve Kültür, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993
- KORKUT, Ferruh; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000
- KOZCU, Şeyda ; “Duygusal İstismar: Duygusal İstismar ve Genel Ruh Sağlığı İlişkisini İnceleyen Bir Araştırma”, Psikoloji Seminer, E.Ü. Ed.Fak. Yayını, Sayı:9, İzmir 1992
- KÖKNEL, Özcan; Politika Kulvarı, BRT Televizyonu, Ankara, 4 Ocak 2000
- Meydan Larousse, cilt: 5
- MICHAUD, Yves ; Şiddet, Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, çev; Cem Muhtaroglu, Yeni Yüzyıl Kitaplığı
- NIRAY, Nasır ; Polislik Mesleği ve Stres Yönetimi, Muğla Emniyet Müdürlüğü Konferans Notları, Muğla, Nisan 2000
- ÖZAL, Özcan; “Medya ve Şiddet”, Yeni Türkiye, Sayı 11, Ankara, 1998
- ÖZGÜVEN, Ethem; “Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sağlık ve Psikolojik Sorunları”, 5. Ulusal Psikoloji Kongresi, E.Ü.Ed.Fak. Yayınları, İzmir, 1990
- PEKTAŞ, Oral; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000

Suavi TUNCAY

- SERPER, Özer; Türkiye Demografisi, Filiz Kitabevi, İstanbul
- SİNANOĞLU, S.O.-TURAN,R. (1997); Bilim İdeoloji ve Gençlik, Kasem Ltd. Şti. İstanbul, 1978
- SORİAS, Oya ; “Hasta ve Sağlıklı Öğrencilerde Yaşam Stresi Destek ve Ruhsal Hastalık İlişkisinin İncelenmesi”, Psikoloji Seminer, E.Ü.Ed.Fak. Yayını, sayı:9, İzmir, 1992
- TEZCAN, Mahmut; Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi, Atilla Kitabevi, Ankara, 1994
- TİNİÇ, Seha; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000
- TİTİZ, M. Tınaz; Ezbersiz Eğitim “ Yol Haritası”, Beyaz Yayınları, İstanbul, 1998
- TUNA, Taner; Cumhurbaşkanlığının “Üniversite Sorunları”, Raporu, 26 Mart, Ankara, 2000
- TUNCAY, Suavi; Şiddet Olgusunun Hukuksal Boyutları, Muğla Üniversitesi Konferansı, 1999
- TUNCAY, Suavi; Sanat, Kültür ve İletişimin Sosyal Dokunun Oluşumuna Katkısı, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı:124, Şubat, İstanbul 2000
- TUNCAY, Suavi; Davranış Bilimleri ve Siyaset Psikolojisi Ders Notları, Muğla, 1998
- TÜRKDOĞAN, Orhan; Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Timaş Yayınları, İstanbul, 1996
- USAL A.-KUŞLUVANZ; Davranış Bilimleri, Barış Yayınları, 3. Baskı, İzmir 2000
- YAKUPOĞLU, M.Mukadder 1997; Ahlak ve Şiddet, Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997
- YARMAN, Sıddık; “Cumhurbaşkanlığının Üniversite Sorunları Raporu”, 26 Mart 2000, Ankara
- YAVUZER, Haluk; Ana- Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, 12.Basım, İstanbul, 1999

Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu

- YETİM, Ünsal; “Değer ve Değer Yönelimleri Kavramlarına Toplu Bakış” Psikoloji Seminer, Sayı:10, E.Ü.Ed.Fak. Yayınları, İzmir, 1993
- YÖRÜKOĞLU, Atalay; Öğrenciler, Öğretim Üyeleri, Anne ve Babalar Yönünden Gençliğin Eğitimi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1987
- YÜCEL Dergisi; Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu, Okullar Yayınevi İzmir, 2000
- ZİG, Zigar; Olumsuz Bir Dünyada Olumlu Çocuklar Yetiştirmek, Beyaz Yayınları, İstanbul, 1998